

GOUVERNEMENT
DE LA POLYNÉSIE FRANÇAISE

'ĀPO'ORA'A FA'ATEREHAU PARAU FA'ATA'ARA'A

Mahana toru 25 nō ātopa 2023

'Ua putuputu te 'Āpo'ora'a Fa'aterehau i teie mahana toru. Teie te mau pu'e parau tā na i ha'amana :

PR -	2
• Fâiiraa 'i te mau tarena tere manureva 'o te ara nô te pu'etau Hiona 'a te IATA 2023-2024	2
VP -	3
• Tarena faanahonahoraa 'i te <i>Tahua-marae Taputapuâtea i Ôpôa</i>	3
MSF -	5
• 'Ua 'âmui atu hô'ê tere tomite 'a te taumihau 'o te Autaea'eraa 'e te Nohoraa 'i roto 'i te ta'irururaa faataahia nô te nohoraa 'i farani.....	5
MEF -	6
• Te faito 'o te Paturaa 'e te mau 'Ohipa rarahi 'a te Hau 'i tetepa 2023.....	6
• Te vairaa 'o te mau tarifa hoo – Tetepa 2023	6
• Te mau tarifa môrî 'i te 1 'o novema 2023.....	7
• 'Ua fârii te 'Apooraahau 'ia tauihia te vâhi 'o te fare môrî 'e vai 'i Vairaatoa	7
• Tauraa 'i te ture nô te mau mâtete 'a te hau 'i Porinetia farani.....	7
MPR -	8
• Faaineinera 'i te fenua Martin 'e vai 'i Raiatea nô te 'ohipa faaapu.....	8
MSP -	9
• Tauturu moni nâ te tâatiraa DIAL'ISIS – ISIS Porinetia.....	9
MJP -	9
• Moni tauturu nâ te 'Āmuitahiraa haamâ'ona 'a Porinetia farani.....	9
• Te mau mana huiraa'ira faa'ohipahia 'i Raro mata'i.....	9
• Pû'ohuraa 'ohipa 2023 'e te mau 'opuaraa 'a te DJS 'i Raromata'i.....	10
MGT -	11
• Faatureraa nô te mau tereraa poti 'e te tûtaura pahî 'i te tairoto 'o Raiatea 'e Tahaa.....	11
• Te pâurururaa taata 'i ni'a 'i te iâhu 'o Papeete : 'ua haamana te 'Apooraahau 'i te faatureraa 'i ni'a 'i te uâhu 'o Papeete	12

- PR -

Fâriiraa 'i te mau tarena tere manureva 'o te ara nô te pu'etau Hiona 'a te IATA 2023-2024

'Ua haamana te 'Apooraahau 'i te mau tarena tere manureva 'a te mau taiete nô te ara nô te pu'etau IATA Hiona 2023-2024, faaâuhia mai te pu'etau 'e haere mai te tapati hôpe'a 'o atopa e tae 'i te mahana mâa hope'a 'o mâti, **'oia ho'i mai te 29 'o atopa 2023 tae atu 'i te 30 'o mâti 2024 (21 hepetoma)**

- Air France 'e tere 'i ni'a 'i te rênî Papeete – Pari CDG nâ Los Angeles atu 'e 5 taime 'i te hepetoma nâ ni'a 'i te hô'ê manureva 'âpî : Airbus A 350-900.
- Frech Bee 'e tere 'i ni'a 'i te rênî Papeete – Pari Orly nâ San Francisco atu 'e 3 tere 'i te hepetoma nâ ni'a 'i te hô'ê Airbus A350-900.
- 'I te haamata faahouraa teie mau faa'ohiparaa tere manureva nô te pu'etau IATA Hiona 2022-2023, 'ua faaâra te taiete Delta Airlines 'e tuu mai 'o ia 'i te hô'ê aniraa parau faati'a nô tâ na tarena tere 'i te ara nô te pu'etau IATA tau mâhanahana 2023 (eperera tae 'i atopa 2023) 'e haapâpû mai râ nô te pu'etau 'âpî 'a te IATA Hina 2023-2024. 'Ia au 'i te faaârararaa, 'ua tuu mai ihoâ 'o Delta 'i te aniraa 'ia fâriihia mai tana tarena 3 tere 'i te hepetoma nâ ni'a 'i te hô'ê Boeing B767-300ER.
- Air Rarotonga te mana'o nei 'e tâmau noa 'i tona tere 'i ni'a 'i te rênî Papeete – Rarotonga 'e te mau motu raroto'a nâ ni'a 'i te manureva tapa'o *Saab 340 plus* hô'ê tere hepetoma.
- Te taiete Hawaiian Airlines 'e 'ohipa mai 'i te roaraa 'o te pu'etau Hiona 2023-2024, hô'ê tere hepetoma, 'i te mahana mâa tere ti'a 'i Honolulu. 'e faa'ohipa 'o ia 'i te manureva tapa'o Airbus A330-200.
- Air New Zealand 2 tere hepetoma mai Papeete 'e Auckland 'e te manureva Boeing B767-900.
- Te taiete Taratoni Air Calin 'i ni'a 'i te rênî Papeete – Npoméa hô'ê tere hepetoma, 'i te mahana pae nâni'a 'i te hô'ê Airbus A330-900 NEO. Nô teie pu'etau 'âpî IATA Hiona 2023-2024, 'E haamata Air Calin 'i te hô'ê rênî 'âpî : Nouméa (NOU) – Nadi (NAN) – Papeete (PPT) – Nadi (NAN) – Nouméa (NOU). 'E rênî 'e haamatahia 'i te 49 'o te hepetoma hô'ê tere 'i te hepetom 'e te tapaeraa 'i te mahana piti 'i te pô hora 6 'e 30 'e faareva faahou 'a po'ipo'i a'e (mahana toru) hora 7.
- Air Tahiti Nui (TN) 'e tere 'i ni'a 'i te rênî uta taata 'e te ferêti Papeete _ Pari CDG nâ Los Angeles atu, 'e 3 tere hepetoma.
'I ni'a 'i te rênî 'âpî Papeete – Los Angeles – Seattle, 'e tâmau noa TN 'e tere 'i reira 'e 2 tere hepetoma 'e hô'ê tere ti'a roa atu 'i pari CDG.

Te tere 'âfaro noa, Papeete – Los Angeles 'e ho'i mai, 'e 4 tere hepetoma nô Air Tahiti Nui, 'o te 7raa ia 'o te tere Papeete – Pari CDG nô Los Angeles atu 'i te hepetoma. 'I ni'a 'i te rênî Papeete – Auckland 'e ho'i mai, 'e 2 e 3 tere nô ATN 'i te hepetoma.

'E tere ato'a tô tâtou manureva 'i Los Angeles –Papeete – Auckland 'e ho'i mai 'e 2 e 3 tere 'i te hepetoma.

Nô teie pu'etau 'âpî 'a te IATA Hiona 2023-2024, 'e haamata faahou ATN 'i tô na mau tere 'i Tâpônê 'i te 'oire 'o Tokyo Narita 'e piti tere hepetoma.

Te manureva 'e faa'ohipahia 'e ATN 'ini'a 'i te tâato'araa 'o tâ na mau rênî 'e 4 Boeing B787-9

- United Airlines te tere 'i ni'a 'i te rênî papeete – San Francisco 'e 5 tere 'i te hepetoma 'e te manureva tapa'o Boeing B787-8 'aore râ Boeing 787-9 (Dreamliner).
- Air Tahiti tô na mau tere 'i ni'a 'i te rênî Papeete-Rarotonga nô teie pu'etau 'e piti haere atu 'e toru tere hepetoma, 'i te mahana mâa 'e te tapati, te manureva tapa'o ATR 73-600.

- VP -

Tarena faanahonahora 'i te *Tahua-marae Taputapuâtea i Ôpôa*

Tapurahia 'ei faufaa faaherehere 'a te ao nei 'i ni'a 'i te 'âpaparaa 'a te Unesco mai tiurai 'i te 12 'o 2017, 'e fenua nô te ta'ere *Taputapuâtea* 'e area 'âano te fenua 'e te tai 2 125 tâ. 'Ua faaâu te faaatereraa 'o Porinetia farani 'e haafaufaa 'i teie pû roo rahi, 'ia nehenehe 'i te nunaa 'e te manihini, 'o te haere atu ra 'i te tapae rahi mai, 40 000 manihini 'i 2022, 'e ti'a ato'a ia 'ia haamaita'ihia te faariira 'e te turamaraa.

'I 2019 ra, 'ua tonohia te pû 'a te hau Tahiti Nui Aménagement 'e Développement (TNAD) riro mai 'i teie mahana Grands Projets de Polynésie (D2P), nô te faanahonaho 'i teie vâhi :

- 'Ia 'ôhie te tomoraa, 'i te pae 'o te paturaa 'e te hahaereraa taata ;
- Te arata'iraa 'i te pape ua 'e te faanahora 'i te vâhi tape'araa pereoo 'i ni'a 'i te tuhaa fare 'Ofe, mâ te pî haere 'i te vavara ;
- Faanahonaho 'i te hahaereraa taata nô te roaraa 'o te purumu, mai Fare 'Ofe 'e te pû marae, mâ te tâ'ôti'ati'a 'i te 'ôfa'i te haereraa taata 'e te tanu haere 'i te 'auti nô te tâ'ôti'ati'a 'i te vâhi 'ôpanihia te tâpe'araa pereoo 'i te hiti purumu, 'e te paturaa 'i te hô'ê araturu nâi'a 'i te faaru'eraa pape ua.

'I roto 'i te hohonuraa mau 'o tô na iho, 'e 'ohipa rii noa te ravehia ia au 'i te faaueraa 'a te Unesco. 'E 'ohipa rii 'ia 'ore te 'ihipapa 'ia ha'utihia, 'i ni'a a'e 'e 'i raro a'e 'i te fenua 'ihipapa 'e te vârua mau 'o teie vâhi mo'a, te mau 'ohipa 'e ravehia :

- Te tuuraa 'ôfa'i tâpa'o nô te mau haapuroraraa reo arata'i ;
- Te haamuraa 'i te mau pârahira faafaeeraa taata ;

- Te faa'âpîraa 'e te faarava'iraa 'i te mau pâpa'i arata'i 'e vai nei, nô te haamaita'i 'i te mau tâpa'o faa'ite.

'E tuhaa mâtâmu faufaa rahi teie nô te haamau hô'ê tarena faanahoraa 'ohipa rahi atu nô te hô'ê tâtâ'iraa rahi, 'ia taraire 'e nô te haafaufaa 'i te marae mo'a. 'E toru tuhaa rahi 'o tei faaâuhia :

- Te pârurun te tâtâ'iraa, 'e te faanahonahoraa 'e te tûramaraa parau 'o teie vâhi ;
- Te paturaa 'i te vâhi faariiraa manihini ;
- Te haamaita'iraa 'i te 'i te vâhi haapurororaa.

Nô te paturaa, 'e patuhia te taheraa pape ua :

- Te arata'iraa pape ô te tâmaro 'i te fenua 'e te faaru'eraa pape ua ;
- Te paturaa nâ tatahi, 'e faatupuhia te paturaa pâruru 'i raro 'i te tai. Titauhia te taumihau 'o te paturaa nô teie tapura 'ohipa, 'inaha tei ia na te mana 'o teie tuhaa, 'oia tei 'aravihi nô te mau paturaa rarahi ;
- Te faa'îraa fenua, 'i te mau vâhi haehaa ihoa râ raro atu 'i 50 teneti metera.

'O teie mau 'ohipa te matameha'i faufaa rahi nô te ti'araa marae iho. 'Ia tû'ati te ti'araa tapu 'o teie vâhi 'e te faufaa 'ia tâtâ'ihia 'o ia, 'o te reira te noa te fifi. Te faaneheneheraa fenua 'o te moihaa ia 'e nehenehe ai 'e faanaho faahou 'i teie vâhi 'ia rahi atu tô na faufaaraa. Te rave'a natura te tao'a mâtâmu roa 'o teie 'ôpuaraa. Te tanuraa 'i te râau 'o te hô'ê ia rave'a nô te tâmaro 'i te fenua, tape'a te heeraa repo mâ te faa'iti mai 'i te pahureraa fenua 'e te haamaita'iraa repo fenua.

Te *Tahua marae Taputapuâtea* 'i 'Ôpôa 'o te riro 'ei mâta'ita'iraa nâ te manihini, 'e nô te tahi atu mau faanahoraa. Faataahia nô te reira te hô'ê fenua 'e vai 'i te atearaa 'e 400 m'i te pae tooaotera 'o te marae. Tei reira te vâhi tape'araa pereoo, hô'e pû turamaraa 'i te 'âanoraa 450 metera tuea 'e te 'ê'a arata'i tae atu 'i ni'a 'i te *Tahua-Marae*. 'E pû turamaraa 'o te patuhia ia au te naturaraa 'o teie vâhi. 'E toru tuhaa tô teie paturaa :

- Fare faariiraa 'e te hô'ê tuhaa ateatea, hô'ê pa'epa'e, hô'ê hooraa titeti, hô'ê piha hooraa tao'a, te piha haumiraa 'e hô'ê piha mâtini rorouira ;
- Te fare « arata'i mâta'ita'i » hô'ê tuhaa tomoraa 'ei piha haapurororaa hôhō'a ato'a, hô'ê tuhaa 'i rapae'au nô te faaineine 'i te haere'a 'e hô'ê vâhi tâtararaa parau 'i te hope'a 'o te tere mâta'ita'i. 'I roto 'i te piha 'e nehenehe ai 'e faahohonu 'i te 'ite 'e te faufaa 'o teie *Tahua-Marae Taputapuâtea* 'i 'Ôpoa ;
- Te pû faatereraa 'e tâ na mau piha 'ohipa matara noa 'e hô'ê piha faataahia nô te haapa'o faufaa.

Te tahi atu mau paturaa rii na'ina'i, 'ua faaâuhiai 'e patu hô'ê *fare pôtee*, 'ei fare tâtau, hô'ê *fare* rima'î 'e hô'ê fare tâmâraa.

'oia ato'a, 'ua faaâuhia 'e patu hô'ê fare nô te mau mâtini uira nâ te roaraa 'o te purumu pae mou'a 'o te tâtâ'ihia 'inaha nô teie taime 'o teie te fare 'a te faatereraa, hô'ê ato'a piha rururaa, te vâhi haumitiraa 'e te tape'araa pereoo nâ te feiâ rave 'ohipa.

- MSF -

'Ua 'âmui atu hô'ê tere tomite 'a te taumihau 'o te Autaea'eraa 'e te Nohoraa 'i roto 'i te ta'irururaa faataahia nô te nohoraa 'i farani

'E piti rururaa faataahia nô te nohoraa 'i tupu na 'i Pari 'e 'i Nantes, 'ua tere atu te tomite 'a te taumihau 'o te Autaea'eraa 'e te Nohoraa 'i farani 'i te 28 'o tetpa tae mai 'i te 9 'o atopa 2023.

'Ua ti'a atu 'o Porinetia farani nâ roto 'i te taumihau 'o te Nohoraa, te mau rima 'ohipa 'a te OPH e 'e piti mero 'o te 'Apooraa faatere 'a te pû nei.

'Ua 'âmu atu te tomite tere 'i roto 'i te 3raa 'o te fâreireira faanahohia 'e te 'Âmuiraa Totiare nô te Nohoraa 'i te aramoana (USHOM) te tumu parau 'o te « Puaraitu Aramoana ». te 'iritiraa 'i te puta 'uo'uo mâtâmua 'o te Nohoraa 'i te Aramoana, te hotu ia 'o te hô'ê 'ohipa ravehia 'e te USHOM 'e te mau rauti 'o te mau fenua farani nâ te Aramoana mâtauhia 'i roto 'i te mau fenua 'o te aramoana. 'E tarena nohoraa 'o tei 'ohipa ato'ahia na 'e tō Porinetia 'o tei haamau 'e 8 rēni e 'e 40 rave'a nô te haamaita'i pâpû 'e te mau nohoraa totiare 'ei nohoraa tura 'e te taraire 'i te Aramoana, tumu parau nô teie matahiti.

Te faufaaraa 'e te ti'araa 'o te mau hinaaro 'a te nunaa mâ'ohi 'i mua 'i teie vairaa totiare rû 'o tei faahâmana'ohia 'ia riro te turaraa 'o te taata tâta'itahi, te mana teitei 'o te nâ roto ztu 'i te hô'ê nohoraa tura.

'I teie matahiti, tei te 'oire 'o Nantes te tupuraa te 83raa 'o te rururaa 'a te USH nô te Nohoraa moni târahu raro roa (HLM), mai te mahana piti 3 tae atu 'i te mahana maha 5 'o atopa ra, 'ua 'âmui atu te tomite 'a te Fenua. 'E rururaa faataahia nô te Nohoraa Târahu Raro roa (HLM) faaitoitohia 'e te mau rauti « te 'Amuiraa ito nô te nohoraa » 'e 'o tei 'âmui hau atu 'i te 'âhuru tauatini taiete fare totiare târahu, ta te hau 'e ta tivira. 'O râtou teie 'i tutava nei nô te mau nohoraa māmâ tei fâreirei 'e 'o teie 'aitaui 'i te mau mana'o.

'I reira, 'ua nehenehe 'i te taumihau 'o te nohoraa 'e 'âmui atu 'i roto 'i te tomite 'a tō te Aramoana 'i reira te vauvauraa parau nô te hurua paturaa fare 'e tano nô te râ 'e te râ fenua 'i te Aramoana.

Te tomoraa te OPH 'i roto 'i te 'Amuiraa 'o te mau Pû a te Hau nô te Nohoraa 'e 'ôhie ai te 'ohiparaa 'âmui 'e te 'aitairaa 'i te mau faaotiraa maita'i 'i rotopû 'i te mau taiete patu fare 'i farani 'e 'i Porinetia farani nei.

'Oia ato'a, te faaâuraa 'ohipa 'i rotopû 'ia Porinetia farani 'e te 'Amuitahiraa 'a te mau Taiete Totiare nô te Nohoraa (FESH) 'i tuurimahia ai. 'E arata'iraa tapurahia 'i roto 'i te tutavaraa 'a te Faatereraa nô te turu 'i te tomoraa piahi 'ia tutava 'ia manuia te haapiiraa 'e te 'aravihi haapiiraa 'i te ara. 'E nehenehe 'i teie parau faaâu 'e haatumu 'i te mau auraa 'i tâ tâtou 'ohipa 'âmuiraa nô te haamaita'i 'i te faturaa fare totiare moni târahu māmâ a'e nâ te mau piahi 'o te fenua nei 'e te tâmau noa 'i tâ râtou haapiiraa 'i farani. Te faa'ohiparaa 'i teie parau faaâu 'e tupu ia nô te tomoraa haapiiraa 2023-2024 'e fâna'o 10 piahi. Te faaaanoraa 'i teie rave'a 'e nehenehe 'e fârii 'e 30 piahi 'o te fenua nei.

'I roto noa 'i teie tere 'i farani, 'ua nehenehe 'i te teulihau 'o te Autaea'e 'e fâreirei hô'ê taiete autae'ae pihia « Café Joyeux » 'o ia 'e 'ohipa nei nô te faafâriuraa 'i te feiâ huma 'i ni'a 'i te hô'ê ti'araa toro'a nâ reira te puhapa autâhō'ê 'a te hô'ê 'âmuiraa Emauta 'e tutava nei nô te horo'a 'i te puhaparaa nâ te feiâ 'overe.

- MEF -

Te faito 'o te Paturaa 'e te mau 'Ohipa rarahi 'a te Hau 'i tetepa 2023

'I tetepa 2023, 'ua maraa te tai'o 'o te mau Paturaa (BTP) 0'3% 'e 'ua vai 'i te tai'o 233,31. Maraaraa teie faatupuhia 'e te maraa 'o te tauihaa fare (+0,5% mai te mâtéria rapa'au (+1,4%); te materia uira (+1,8%), te materia tâviri (+0,5%) 'e te mau 'ohipa rii tâvini (+0,6%). 'I ni'a 'i te 12 'ava'e, 1,8% te maraaraa 'âmui 'i te pae 'o te Paturaa fare 'e te mau 'Ohipa rarahi 'a te9 Hau.

'I te pae 'o te Paturaa fare, 'o te pae 'o te 'ohipa rarahi tei topa mai 0,5% 'e te faaneheneheraa 'ohipa tei maraa 0,4%. 'i ni'a 'i te 12 'ava'e, 'ua maraa te tai'o 'âmui 'i te pae 'o te Paturaa fare 'e 3,9%.

'I te pae 'o te paturaa rarahi 'a te Hau, 'ua maraa te tai'o 'o te mau tâpuraa fenua 0,9% 'e te mau 'Ohipa taa'ê 'o tei vai vai noa. 'I ni'a 'i te 12 'ava'e, 'ua topa mai ia te tai'o 'âmui 'o te mau 'ohipa rarahi 'a te Hau 'i te tai'o 0,7%.

Te vairaa 'o te mau tarifa hoo - Tetepa 2023

'I tetepa 2023, 'ua maraa te tai'o hoo 0,2% 'i ni'a 'i te mâtete vair ii noa atu ai 'i te tai'o 109,75. Teie maraaraa, faatupuhia 'e te maraa 'o te mau hotu moana 'e te mau fare tâmâaraa. 'ua 'aifaito teie maraa 'e te tai'o 'o te mau 'ava'e tetepa ato'a.

Te tai'o 'âmui taa'ê atu te pae 'o te utaraa nâ te reva 'i te ara 'ua maraa 0,4% 'i tetepa 2023, 'e tô na heeraa 'i ni'a 'i te 12 'ava' 'ua nuu ia 'i te tai'o 1,7%.

Te moni 'ohipa ato'a tei maraa 0,2% 'i tetepa 2023, 1,7% te maraa 'o te tai'o 'âmui 'o te mau tarifa hoo. Te faito au noa 'i ni'a 'i te 12 'ava'e nei, te maraa 'o te mau tarifa 'i te faito 5,1%. 'Ia tai'o matahitihia te topa rii mâte noa nei te faito hoo. te maraaraa 'o te mau tarifa hoo 'i tetepa, 'a tahi roa, nô te maraa ia 'o te mau tarifa hotu moana (+3,3%), te piti 'e nâ roto mai 'i te mau hotera, fare taoferaa, fare tâmâaraa (+0,8%), 'e te toru 'o te tumu, 'o te tarifa 'o te mau fare târahu (+0,8%), te pae 'o te mau faaanaanataeraa 'e te ta'ere (+0,4%) 'e te pae 'o te haapiiraa.

Te tahi atu pae, te mau topa tarifa ia 'o te 'itehia 'i ni'a 'i te mâtete 'o te 'âahu (-3,7%), te maa tupu (-2,7%), te pae 'o te utaraa, horo pâtete, nâ te reva (-4,1%), 'i ni'a 'i te mau 'ava inu (-0,3%) 'e te niuniu parauparau (-0,2%).

'Ua maraû rii mai te maraaraa tarifa hoo nô nau 'ava'e 12 nei.

Te mau tarifa môrî 'i te 1 'o novema 2023

Te arata'iraa 'a te Fenua nô te tape'ape'a 'i te maraaraa 'o te mau tarifa môrî nô te ara mai nô te nunaa 'o te fenua nei 'e mea nâ roto ia 'i te tape'araa 'i te faito tarifa, maoti te 'afata tauturu tarifa 'o te mau môrî (FRPH) 'e rave rahi 'ava'e 'i teie nei.

Noa atu te maraaraa 'o te mau tarifa 'i te ara nô nau 'ava'e 'e piti 'i ma'iri atu nâ reira te 'aehuehu 'e tupu nei 'i 'Arapia mâ, 'ua faaoti te 'Apooraahau 'e tape'a noa 'i te mau tarifa 'i ni'a 'i te faito 'o teie mahana ia au 'i te faito moni 'e vai nei 'i roto 'i te afata tauturu 'o te nehenehe â 'e âmo 'i te maraaraa tarifa.

'E tâmau noa te Fenua 'e mata ara 'i ni'a 'i te nuuraa 'o te mau mâtete 'o te îto 'i roto 'i teie mau hepetoma 'e muri nei.

'Ua fârii te 'Apooraahau 'ia tauihia te vâhi 'o te fare môrî 'e vai 'i Vairaatoa

Nô 1962 teie fare môrî 'i te paturaahia 'i rôpû 'i te 'oire 'o Papeete 'i te reira tau 'o Fare Ute 'e Motu Uta 'aore râ ia 'i tâ'ôti'ati'ahia, 'i teie mahana 'ua tahito roa teie fare môrî 'i Vairaatoa.

'Ua faaâuhia 'e faaho'i 'i roto 'ia Porinetia, 'i 2030, te tâato'araa 'o teie faufaa 'i roto 'i te hô'ê faito tere maita'i, 'e piti rave'a 'a te taiete EDT-Engie nô te auraro 'i te parau faaâu : tâtâ'i anei'aore râ 'e patu 'i te hô'ê fare 'âpî 'i te hô'ê vâhi piriha'o ore atu.

Titauhia 'ia pâpû te puai uira nô teie pû 'âpî hinaarohia nô te 'ôpereraa uira 'i Tahiti nei nô te faarava'i 'i te 'ôpereraa 'ia fifi noa atu 'e nô te pu'etau pa'urâ 'i atopa te haapahuraa pape 'o te îto natura.

Nô te haapaari 'i te pârururaa 'i te 'oire pû, 'e ia faaea roa te mâniania, 'e nô te haamaita'i 'i te rave'a 'ôpereraa uira, 'ua fârii te 'Apooraahau 'ia patuhia te hô'ê fare uira 'âpî 'i Papenoo 'e 'ia tâtaratarahia te fare môrî 'e vai 'i Vairaatoa.

Tauraa 'i te ture nô te mau mâtete 'a te hau 'i Porinetia farani

'Ua haamana te 'Apooraahau 'i te puta 'o te mau parau mana faa'ohipahia nô te mau mâtete 'a te hau nô te hooraa tauihaa (CCAG-PI) 'e nô te mau mâtete 'a te hau 'i te pae 'o te mau mâ'imiraa tûramaraa 'e te haaparareraa parau (CCAG-TIC), teie nô te faarava'i 'i te mana 'o te fenua nô tâ na mau poroiraa tauihahaa. 'Ua tau'i ato'ahia te mau 'api parau faa'î faataahia nô te hooraa mai 'i te mau tauihaa rii 'ohipa tâmau 'a te mau piha 'ohipa (CCAG-FGS).

Te mau CCAG 'e mau 'api parau 'a te hau faa'ohipahia 'e te hoani 'a te hau, nô te arata'i pâpû 'e te ti'amâ 'e 'o te pâruruhia 'i roto 'i tâ râtou mau hoohooraa tauihaa.

'E faa'ohipahia teie faaotiraa mana mai te 1 atu 'o novema 2023.

- MPR -

Faaineinera 'i te fenua Martin 'e vai 'i Raiatea nô te 'ohipa faaapu

'Ua tû te Faatereraa 'a Porinetia farani 'i ni'a 'i te 'ôpuaraa 'e faanaho 'i te fenua Martin, 'e vai 'i Raiatea. 'E 'ôpuaraa, âmohia 'e te taumihau 'o te 'ohipa faaapu, turu'i ra 'i ni'a 'i te neheneheraa 'a tahiia riro 'ei fenua faaapu.

'I roto 'i te poritita 'ia faahotu tâtou iho tâ tâtou mâa, 'ua fatu mai na te faatereraa 'i te tâato'araa 'o teie fenu 'i te 'âanoraa 'e 595 tâ fatuhia na 'e Martin, tai'ohia 1,5 miria toata 'aufauraa tâtuhaahia 'e 4 taima mai 2021-2023. Te 'ôpuaraa 'a te 'ohipa faaapu 2021-2030 'o tei faaoti 'e haamaraa 'i te tai'o 'o te mau fenua faaapu 'i ni'a 'i te mau fenua 'a te hau 'e 530 tâ, 'e 280 tâ 'e vai nei 'i Raromata'i.

'Ua hi'ohia mai na te neheneheraa 'e faa'ohipa 'i tyeie mau fenua nô te 'ohipa faaapu, 'e nehenehe ai 'e faataa 'i te vâhi 'e faaineine tei te 'âanoraa 'e 85 tâ. 'Ua mâiha mai 'e piti arata'iraa :

- 'A tahi 'ei vâhi haafaufaara hotu nô te manihini haamauhia hô'ê tuhaa faaapu 'e te haafaufaaraa 'i te hotu râau 'i ni'a i te 'âanoraa 'e 70 tâ, nâ reira te faaoturaa 'i te 'ohipa fârii manihin 'e te faaanaanataeraa 'i ni'a 'i te 'âanoraa fenua 'e 10 tâ 'ei tuhaa nô te 'ihipapa, te vâhi hopuhopuraa 'e hahaereraa 'i ni'a 'i te tâato'araa 'o te fenua. Teie mana'o 'o te faa'ohipa ia 'i te tâato'araa 'o te fenua 'e te haafaufaa nei ia 'i te natura ora 'o teie fenua.
- Te piti 'o te tuuraa 'i mua te mau paturaa nô te fâriiraa manihini rahi atu, 'e te faahoturaa 'i te mau paturaa nô te manihin 'e te mau faaanaanataeraa 'i ni'a 'i te 'âanoraa fenua 'e 60 tâ, te faataaraa 'i te tuhaa faaapu 'e te taburaa râau 'i ni'a 'e 29 tâ.

Nâ mua roa, 'ua faaâuhia 'e faaapu 'e 50 tâ fenua, mâ te faaâu te faaho'iraa 'i te tahi mau tâpû fenua 'ei fenua mâta'ita'iraa hotu faaapu nâ te manihin 'ia ti'a noa te tahi 'ôpuaraa fârii manihini.

Te 'opuaraa tapû fenua faaapu faaâuhia mai teie :

- 40 tâ tâpûpûhia nô te 'ohipa faaapu 'e faaamu animara nô te mâtete 'o te fenua noa ;
- 20 tâ nô te haafaufaa 'i te tumu râau faahiahia ;
- 10 tâ haafaufaahia nô te mau mâa tupu ;
- Faataahia 10 tâ ia au 'i te nuuraa 'o te mau 'ôpuaraa nô te fâriiraa manihin.

'E haamata te faanahoraa fenua 'i te 'ômuaraa 'o 2024. 'E 'ohipa rave 'âmuihia 'e te taumihau 'o te Faariiraa manihini nô te haamana 'i te hoho'a 'o te faanahonahoraa fenua 'o tei haamatahia, 'e te faanahoraa 'e vai nei 'i te taima haamataraa 'ohipa.

'Ua pâpû te mau vâhi faataahia nô te fâriiraa manihini 'e tupu te horo'a fenua nô te faaineine 'i te tereraa 'ohipa, 'e 'ohipa 'âmuihia 'e te pû 'o te fâriiraa manihini.

Tai'o 'e 300 mirioni toata nô te faanehenehe 'i teie fenua, te haamaita'iraa 'i te mau 'ê'a 'e vai nei, te tororaaa 'i te mau 'ê'a 'âpî nô te faaapu 'e te tanuraa tumu râau, te tororaa 'i te 'auri pape 'e te mau paturaa manihini natura piri 'i te faanahoraa mâa-râau tanu.

Te te'ote'o nei te Faatereraa 'a Porinetia farani 'i te vauvau 'i te hô'ê 'ôpuaraa rarahi 'o te turu 'i te tutavaraa nô te ti'amâraa 'i mua 'i te faahoturaa mâa 'e te faahoturaa 'i te 'ohipa fârii manihini 'a te taamotu.

- MSP -

Tauturu moni nâ te tâatiraa DIAL'ISIS - ISIS Porinetia

'E airaa nâ te taumihau 'o te Êa, 'ua faataa te 'Apooraahau 'e **3 890 261 toata** 'ei moni tauturu nâ te tâatiraa DIAL'ISIS - ISIS Porinetia nô te 'afau 'i te 'ôpuaraa « On mouv à Dial'isis », e 70% 'ia 'o te tapura faufaa tîtauhia nô teie 'ôpuaraa.

Te fâ 'o teie 'ôpuaraa 'o te faarava'i ia 'i te moihaa haapii 'i te taata ma'i 'ia haamau 'i te hô'ê tarena faa'eta'etaraa tino tano hâpa'ohia 'e te hô'ê taata haapii 'i te faa'eta'eta tino. 'E pae rênî 'o teie tarena :

- Te hutiraa mai 'i ni'a 'i te 'ohipa faa'eta'eta tino tano 'e te turamaraa 'i ni'a 'i teie mau rave'a nô te taata ma'i ;
- Te hutiraa mai 'i te feiâ hinaaro 'e tomo 'i roto 'i teie tarena ;
- Te faa'ohiparaa 'i te tarena faa'eta'eta tino tano 'i te haapiiraa utuutu ma'i 'e piti a'e taima hô'ê hora 'i te hepetoma ;
- Hô'ê 'âpeeraa taata ma'i 'e ravehia 'e te taote mâtê 'e te haapiiraa APA ;
- Faa'ohipa hô'ê hi'opo'araa tâmau 'ia hope atu te tarena hâpa'ohia 'e te taata ma'i.

- MJP -

Moni tauturu nâ te 'Âmuitahiraa haamâ'ona 'a Porinetia farani

'E aniraa nâ te taumihau 'o te Tu'aro, 'o te U'i 'âpî 'e te Arairaa 'i te peu tâivaîva, 'ua fârii te 'âpooraahau 'e horo'a 'e **375 000 toata** nô te tereraa 'ohipa 'a te 'âmuitahiraa haamâ'ona 'a Porinetia farani nô te fatu mai 'i te uâti nô te mau faatîti'au'araa.

Te mau mana huiraatira faa'ohipahia 'i Raro mata'i

Nô te mau pe'ape'a 'i tupu na 'i Popora 'i te 'ômuaraa matahiti nei 'i ti'a ato'a mai ai te mau mana 'o te Fenua. Te faaherehereraa 'i te hau totiare 'i ni'a 'i te motu poe 'o Patitifa 'o te matamêha'i ia.

Nâ roto 'i te tauâ tupuraa 'ohipa 'i faaoti ai te taumihau 'o te Tu'aro, 'o te u'i 'âpî 'e te arai 'i te peu tâivaiva 'a te u'i 'âpî 'e haamâhora ai 'i te rave'a *Gener'action* 'i PoPora. Mai te peu 'e 'ohipa nâ na te arairaa, 'e huti ato'a 'o ia 'i te 'u'i 'âpî 'i roto 'i te haa tu'aro.

Nô te reira, 'ua faaterehia mai te rururaa nô te arai 'i te peu onohi, nâ roto 'i te faafâriuraa 'i ni'a 'i te ti'araa 'ohipa 'e tefaautu'araa 'i te paeu 'iino, te tu'aro mâ'ohi te tahi turu tootoo pâpû maita'i nô te ta'ere faufaa rahi nô te amo 'i te taipe, mai te faatura ia na iho 'e 'i te tahi, te tauturu, te 'aroraa 'i te 'ino, te auhoa 'aore râ te autae'aeraa 'i roto 'i te pupu taata.

'O ia 'i roto roa 'i te iho mau 'o *Généra'action*, te haatu'aro hô'ê 'o te mau rave'a 'o te tu'aro hinaarohia 'ei rave'a maita' nô te u'i 'âpî 'o te fenua nei. Nô teie taime, 'o te MMA tei tuuhia 'i mua, 'inaha 'e haa aiu roahia 'e te taure'are'a 'o te mau motu.

Nô te reira 'ua tâhō'ê *Généra'action* 1500 taata 'i Poporatuha pithia nô teie faanahoraa, 'ua tupu nâ roto 'i te auta'ea'e 'i nehenehe ai 'e ha'uti nâ roto 'i te faatureraa 'e 'ôpere 'i te faufaa 'âmui.

Te tahi, 'ua riro *Généra'action* 'ei taime nô te 'oire 'o Popora 'ia putuputu, nô te taime mâtâmua roa mai tô na haamauraahia mai 'i 2018, tâ na tomite pâruru 'e nô te arai 'i te peu tâivaiva (CLSPD) 'i te 6 'o atopa ra.

Nô teie fâreireira 'a te tâato'araa 'o te mau rauti 'a te Fenua, 'a te mau 'oire, tâ te Hau nui 'e te mau tâatiraa 'o tei riro ai 'ei taime nô te faahiti 'i te mau fifi 'e fâreirehia nei 'e te mau motu 'i te pae 'o te tî'âauraa 'i te u'i 'âpî, 'e taime ato'a nô te faaâu 'âmui 'i ni'a 'i te mau rave'a rû 'e ti'a 'ia faa'ohipahia.

Pû'ohuraa 'ohipa 2023 'e te mau 'opuaraa 'a te DJS 'i Raromata'i

Te 'ohipa rahi 'a te Faatereraa 'o te U'i 'Âpî 'e te Tu'aro (DJS) 'o te 'âpeeraa 'i te mau rauti 'o te tu'aro, 'o te u'i 'âpî 'e te haapiiraa hui'a, 'e te faaitoitoraa 'i te hotu 'o te mau faaanaanaraeraa faataahia 'i Porinerua farani.

'I roto 'i tâna arata'iraa, 'e tî'âau 'o ia 'i te mau tauturu moni nâ te mau tâatiraa tu'aro, nâ te u'i 'âpî 'e te hapiiraa hui'a nô te turu 'i te faahoturaa 'i tâ râtou mau ha'uti, tauturu nô te mau paturaa 'e te tura'iraa 'i te mau 'ite 'a te mau 'âmuiraa tu'aro 'â te mau tamarii rii, 'e mata ara 'o ia 'i ni'a 'i te aurarohia nei te mau faatureraa, 'e tî'âauraa ia 'i te mau ha'uti, 'e horo'a o ia 'i te mau parau faati'a, 'e matamamata ato'a 'o ia i tô na faa'ohiparaa.

Nô te mau tauturu moni, 'e 33 taatiraa 'i Raromata'i 'o tei fâna'o 'i te tauturu tauihaa 'i te faito moni ra 'e 5 588 703 toata ; 'ua fârii te 'Apooraahau 'e horo'a 'i te tauturu moni nô te tereraa 'ohipa nâ nau taatiraa 16 nô roto atu 'i te 'âmuitahiraa tu'aro, 'e 12 200 000 toata 'e te hô'ê tauturu moni nô te tereraa 'ohipa 'a teie 'âmuitahiraa tu'aro 'i te faito 'e 2 000 000 toata. 'Ua fâna'o ia te mau taatiraa nô Raromata'i 'e 22 788 703 taoata tauturu 'a te Fenua.

'I te pae 'o te u'i 'âpî 'e te haapiiraa hui'a, 'e nô te hi'opo'a 'i te mau rave'a fâriiraa tamarii rii, 'e 9 pû 'o tei hi'opo'ahia (CVL) 'e 'o tei faatupuhia 'i te pu'etau faafaaearaa haapiiraa. Faataahia te tahi turu 'ihi nô te neheneheraa 'i te mau taatiraa 'o Raromata'i 'e faanaho tâ

râtou pû CVL, nô te maita'i 'o te tamarii 'o teie taamotu, te tahi, 'e tupu te hô'ê fâreireaa (tâmoni 'ore) nô te mau rauti hapa'o tamarii 'e tupu 'i Raiatea 'i Atopa 2023. Te tahi atu â faanahoraa mai teie 'e tupu 'i 2024.

Nô te mau faa'ohiparaa ture tu'aro 'i Raro mata'i, 50 fare haapiiraa faa'eta'eta tino 'e tu'aro tei 'ite-au-hia 'e te DJS 'e te 'ohipa nei 'i teie mahana (13 hi'opo'araa tei ravehia 'i 2023). 75 tareta APS tâmoni 'o tei 'operehia 'e te DJS 'e 'o tei haamanahia.

Nô te mau haapiiiraa 'e te mau tareta mana, 'e 5 haapiiiraa 'o tei faatupuhia 'i Raromata'i, nô te titau 'i te parau tû'ite toro'a 'e parau tauturu (nô te tia'i vâhi hopuraa, jet ski, tere hahaere nô te moana), 'e 42 haapii râtou paato'a teie manuia 'i te hi'oo'araa. 3 haapiiraa 'ê atu 'e hi'opo'araa tei tarenahia nô te hôpe'a matahiti nei 'e te 'ômuaraa matahiti 'âpî.

Nô te tâpiri roa atu 'i te mau ma'ona 'e te mau taatiraa, nô te 'âmaa 'ohipa 'a te DIS 'e vai 'i Uturoa 'e faanaho 'i te mau fâreireaa 'i Raiatea 'e Tahaa. 'E faatupuhia te mau putuputuraa, nô te mau tumu parau 'o te arata'i faahouraa 'i te rave'a « Pass'port » 'e te tî'âauraa 'e te mau ha'uti 'a te hô'ê taatiraa 'o tei haamauhia 'ia au 'i te mau aniraa 'a te mau 'oire.

- MGT -

Faatureraa nô te mau tereraa poti 'e te tûtaura pahî 'i te tairoto 'o Raiatea 'e Tahaa

'Ua haamana te 'Apooraahau, 'I roto 'i tâ na rururaa 'i tupu 'i Taputapuatea, te faatureraa nô te mau tereraa poti 'e te tûtauraa pahî 'i te tairoto 'o Raiatea 'e Tahaa 'o te piâhia 'i roto 'i te ve'a mana 'a te Hau (JOPF).

'E parau teie tapurahia 'i roto 'i te tarena 'a te Fenua, haamatahia 'e rave rahi matahiti, faaâu 'âmuihia 'e te mau 'oire, te mau tâatiraa pâruru arutaimareva, te mau ti'a 'o te 'imiraa faufaa hotu moana 'e te tahi atu mau faaâ'ô nô te pae 'o te faaherehereraa 'i te 'aua natura 'o te tai, haamaita'i 'i te pae 'o te pârururaa 'ati 'o te mau pahî 'e te mau horo moana 'e te arata'iraa 'i te 'ohiparaa 'âmui 'e nau 'oire 'e maha, Uturoa, Taputapuatea, Tumaraa 'e Tahaa. Niuhia 'o ia 'i ni'a 'i te hi'opo'araa hohonu 'o te mau rave'a 'e te mau fifi tâmau 'e tupu nei 'i ni'a 'i teie mau vâhi 'o te tairoto. Nâ teie rave'a 'e faa'ohie 'i te tûtauraa 'e te mau tâamura poti 'e tere tâmau nei nô teie mau tairoto râtou ihoâ râ 'o teie te 'imiraa.

Nô te reira, 'ua faaoti teie parau 'e tâ'oti'a 'e 27 tuhaa faataahia nô te fârii mai 'i te mau pahî hura rahi atu (pahî uta râtere, 'e te mau iâti) tâpe'ahia mai te mau parare ône 'aore râ te mau âhua varivari, atea 'i te mau haapu'eraa to'a 'e te mau tuhaa pâruruhia 'o te nehenehe 'e 'ino roa 'i te mau tûtau pahî.

Nô te pâruru 'i te raro moana 'o teie mau tuhaa te mau vâhi tûtauraa ihoâ râ 'ô te mau pahî hau atu 'i te 20 metera 'i te roa, nô râtou 'e faataahia te tahi vâhi 'i reira 'e haamauhia te mau poito tâamura pahî.

Taa'ê atu te mau vâhi tûtauraa piri 'i te mau uâhu tâamuraaa poti faataahia nô te mau poti 'e faaea maoro mai, 'e tâ'oti'ahia te pu'e mahana tutauraa, hô'ê 'o te mau fâ 'o teie faatureraa 'o te arairaa 'i te faaea maoro 'o teie mau iâti 'i roto 'i te mau tairoto 'e te arairaa 'i te fifi 'o te arutaimareva. E'ita te reira mau iâti 'e nehenehe faahou 'e tutau hau atu 'i te 48 hora, 'o te arairaa mau teie 'i te tî'âauraa 'i te pehu 'e te riu 'ino 'o tei mau iâti.

Nô te mau poti raro mai 'i te 7,5 metera, 'e fâriihia râtou 'ia tutau taime poto noa 'i roto 'i te tairoto 'eiaha râ 'i roto 'i te ava 'e te âvaâva tereraa poti. Eiaha ato'a tô râtou tutau 'ia tû'ino 'i te mau pu'a, mai te peu ê 'e fâriihia te mau poti rii na'ina'i 'i roto 'i te 'ôti'a 'e 24 hora 'e 'opanihia 'ia tutau 'i te mau vâhi faaturehia.

Tet tahi, 'ua faaâuhia hô'ê tuhaa 'opanihia te mau poti 'ia faateretere 'i te vâhi râ pihia « jardin de corail » 'e vai 'i 'apato'erau 'o te motu *Tautau*. 'I roto 'i te area pâururuhia, 'o te 'ohipa hopu 'e te tere mâta'ita'i noa te fâriihia.

Te faahâmana'o faahouhia atu nei te mau pahî tomo faaru'ahia 'e te mau tao'a 'e nehenehe 'efaatupu 'i te 'ati nô te tere pahî 'e te arutaimereva, 'ia faaâra rû 'i te Faatereraa 'o te mau 'ohipa moana (accueil.dpam@administration.gov.pf).

Te mau vâhi faataahia nô te tutauraa manua 'e te mau iâti 'e nehenehe 'ia râtou mai teie raa ra 'e tapa'o 'i te hô'ê vâhi nô râtou nâ roto 'i te 'itenati (<https://escalas.gov.pf/>). Mai teie atu, titauhia 'ia nâ roto 'i teie rave'a nô te ani 'i te hô'ê vâhi tutauraa 'i roto 'i tô tâtou mau tairoto, nâ reira te mau iâti 'a te mai 'ona rahi.

'E tuuhia atu te tûramaraa hau atu nô te mau vâhi tutauraa 'i Raiatea 'e Tahaa i ni'a 'i te tahua itenati 'a te DPAM 'aore râ 'i roto 'i te mau fare 'oire 'e vai 'i Raiatea 'e Tahaa.

Te pâurururaa taata 'i ni'a 'i te iâhu 'o Papeete : 'ua haamana te 'Apooraahau 'i te faatureraa 'i ni'a 'i te uâhu 'o Papeete

'Ia au 'i te hinaaro 'o te 'Apooraa faatere 'o te Uahu 'o Papeete (PAP), peretitenihia 'e Jordy Chan, taumihau 'o te mau 'Ohipa rarahi 'a te Hau, 'o te Paturaa, hâpa'o 'i te Utaaraa nâ te reva, te fenua 'e nâ te moana, 'i te pae 'o te haamuraaa hô'ê faatureraa mûto'i taa'ê nô te Uahu 'o te mau pahî uta tauihaa mai te ara mai 'e vai 'i Motu Uta, 'ua haamana te 'Apooraahau 'i roto 'i te rururaa hepetoma taa'ê 'i tupu 'i Taputapuata 'i te faatureraa 'i tuuhia mai.

E rave rahi matahiti tô te mau taiete huri tauihaa, feiâ tôro'a uâhu, te mau taiete pahî tia'iraa 'i teie ôpuaraa, te faaâu nei teie ôpuaraa 'i te mau ture tomoraa, te tereraa 'e te tâpe'araa pereoo, te feiâ 'e te mau faura'o, nô te pâururu 'i te taata 'e te tauihaa 'a te uâhu.

'Ua pâpû 'i te 'Apooraahau 'i te faufaa 'o teie faaotiraa nô te haamaita'i 'i te tereraa 'ohipa 'a te feiâ tôro'a 'i ni'a 'i te uâhu 'e te horo'araa 'i te rave'a 'i te faatereraa 'o te pû 'a te hau, te uâhu 'o Papeete, 'ia faa'ohipa 'i teie mau ture mâramarama 'e te faaûtu'araa 'i te mau hapa. 'E faufaa rahi te parau pâurururaa taata 'e 'ohipa nei 'i ni'a 'i te uâhu, 'e mea rû 'ia faa'ohiphia te faatureraa mûto'i 'e ti'a ai.

GOUVERNEMENT
DE LA POLYNÉSIE FRANÇAISE

Nô te reira 'ua pâpû te mau rave'a faaotihia nô te tomoraa 'i roto 'i te uâhu 'o Motu Uta. Te faahamana'o ato'a nei teie faatureraa 'i te mau faaheporaa 'i te pae mâ, te êa, te aupuruaea 'e te arutaimareva 'o te faa'ohipahia 'i reira.